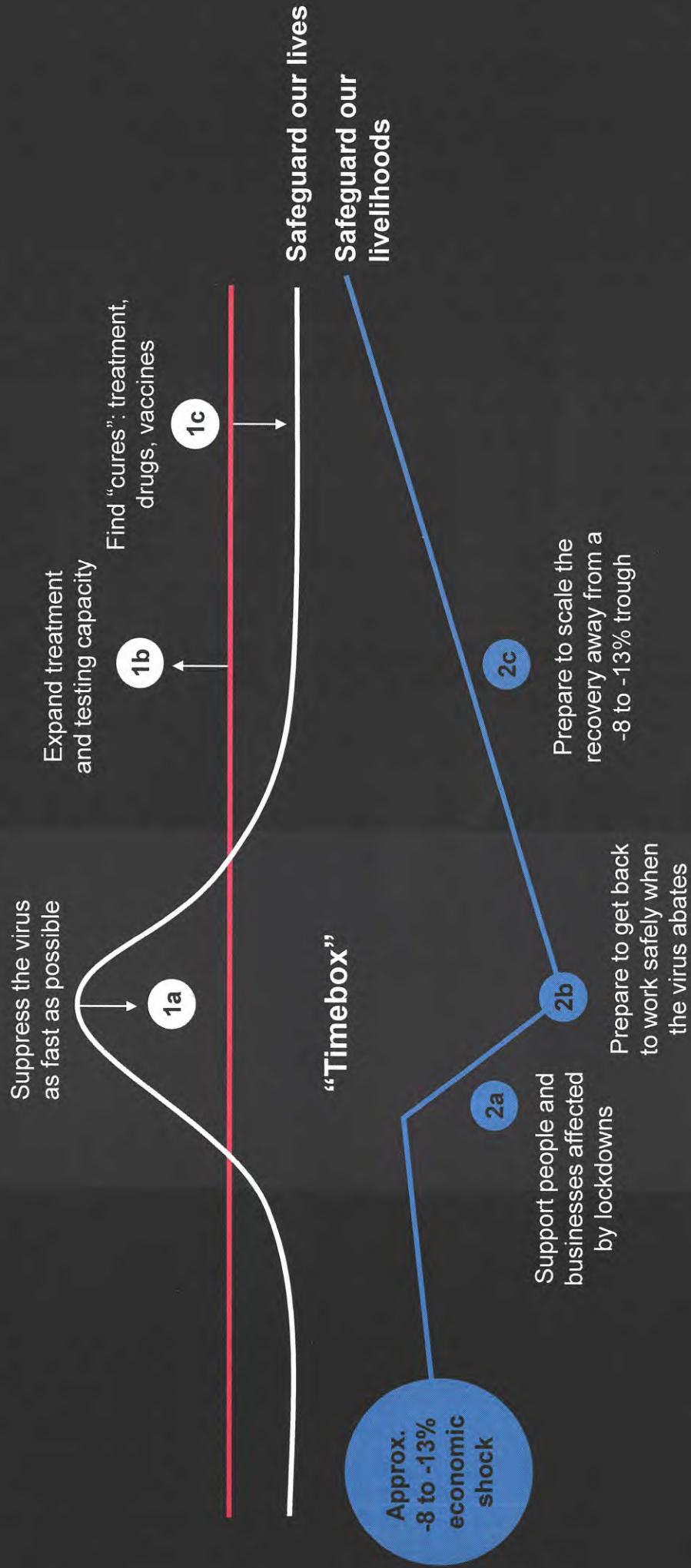

Contents

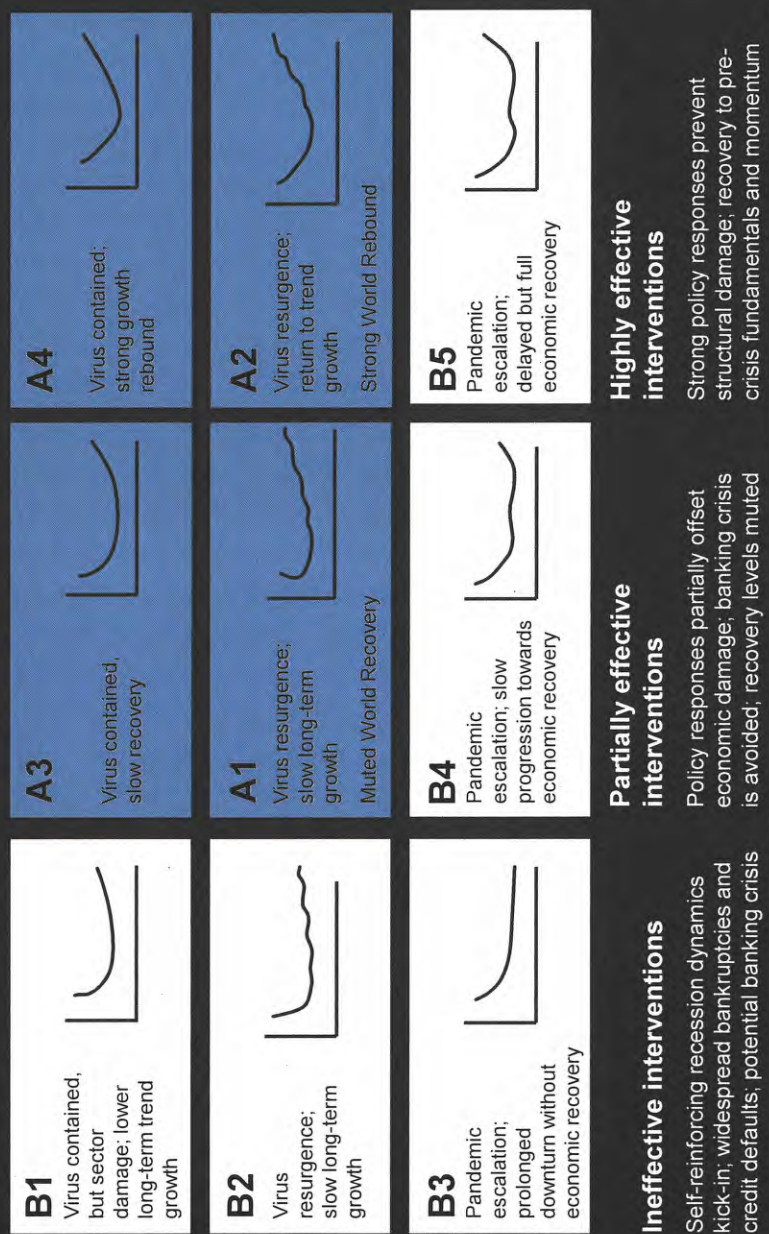
- What has happened? Global overview of the virus
- What is next? Impact of different epidemiological scenarios on school systems**
- How to respond? Planning and managing a school system response
- Appendix: Examples of COVID19 responses around the globe

Policy responses are attempting to “timebox” the virus and the economic shock

The economic impact of the COVID-19 crisis will depend upon epidemiological progression, and economic policy response

GDP impact of COVID-19 spread, public health response, and economic policies

Rapid and effective control of virus spread
Strong public health response succeeds in controlling spread in each country within 2-3 months

Effective response, but (regional) virus resurgence
Public health response initially succeeds but measures are not sufficient to prevent viral resurgence so physical distancing continues (regionally) for several months

Broad failure of public health interventions
Public health response fails to control the spread of the virus for an extended period of time (e.g., until vaccines are available)

Virus spread and public health response
Effectiveness of the public health response in controlling the spread and human impact of COVID-19

Ineffective interventions
Self-reinforcing recession dynamics kick-in; widespread bankruptcies and credit defaults; potential banking crisis

Partially effective interventions
Policy responses partially offset economic damage; banking crisis is avoided; recovery levels muted

Highly effective interventions
Strong policy responses prevent structural damage; recovery to pre-crisis fundamentals and momentum

Knock-on effects and economic policy response

Speed and strength of recovery depends on whether policy moves can mitigate self-reinforcing recessionary dynamics (e.g., corporate defaults, credit crunch)

Source: "Safeguarding our lives and our livelihoods: The imperative of our time," Sven Smit, Martin Hirt, Kevin Buehler, Susan Lund, Ezra Greenberg, and Arvind Govindarajan

Our three epidemiological scenarios suggest that schools need to prepare to deliver remote learning for an indeterminate amount of time

Scenarios	Timeline	High level impact
Rapid and effective control of virus spread	Remote delivery in April-May; face-to-face resumes in May-June	<ul style="list-style-type: none"> Academic year is disrupted for next 4-8 weeks; resumes in May/June for systems still in session at that point End of year assessments possible in some regions Summer programs and fall programming able to operate face-to-face but with new health controls in place
Effective response, but (regional) virus resurgence	Fluctuating remote and face-to-face delivery through 2020 with high degree of regional variability	<ul style="list-style-type: none"> Education remains remote through the end of the school year for the Northern hemisphere. End of year assessments cancelled Teaching returns to face-to-face in the fall, but ongoing rolling closures in response to local and regional resurgences disrupt education through end 2020
Broad failure of public health interventions	Remote delivery through 2020 and into 2021	<ul style="list-style-type: none"> Education remains mostly remote through 2020 and into early 2021 – until vaccines are broadly available Significant disruption of assessments, grading, and advancement

Since many school districts are local or regional, timelines may vary based on concentration of infection in specific localities

Each of the epidemiological scenarios would have significant implications on the K-12 education sector

	 Health and wellbeing	 Instruction, delivery and assessment	 Faculty and teachers	 Operations and finances
Rapid and effective control of virus spread <i>Institutions closed for 4-8 weeks</i>	Additional health safeguards required in the classroom as students return Temporary disruption of food and nutrition programs	Students needing remediation on return to school but students mostly able to advance to the next grade/year Challenges in conducting end of year exams with implications for grades and college admissions – class of 2020 most impacted	Teachers and principals overwhelmed with sudden shift to online learning Rapid 'bounce-back' as students and staff return to school	Cancellation of events and non-academic programs in the short term; including high school graduation events Small additional costs in crisis management, infrastructure set-up and continued delivery of social programs
Effective response, but (regional) virus resurgence <i>Institutions closed for 3-4 months then intermittently</i>	Increased risk of infection to students, families and staff Risk of domestic violence, homelessness and mental health issues, with ongoing uncertainty	Remediation needs; impacts advancement Students across different regions impacted differentially creating additional challenges in grading, examinations and college entry Difficulty in managing transition of students (incoming class, graduating class, transfers) Robust remote learning required to minimize disruption on student progress	Decisions needed on unoccupied staff (lower grades, non-academic personnel, classroom aides) Staff recruitment impacted by need to recruit remotely, and by disruption to teacher-training programs	Staff professional development and reviews disrupted Decisions on retention of unoccupied (non-academic) staff become more critical Operational uncertainty with ongoing shuffle between remote and in-person delivery
Broad failure of public health interventions <i>Institutions closed through 2020 and into 2021</i>	Increased risk of domestic violence and mental health problems Strain on counselling services and school meal programs for students with severe recession	Significant remediation needs; some students at risk of losing a whole year of learning Drop-out rates increase, especially for high-risk students. Increased costs and operational uncertainty with opening and closing of school premises	Disruptions to summer programs and facility rentals reduce auxiliary revenues Risk of reduced government funding given broader economic environment	Severe strains on government and philanthropic funding with severe recession and reduce tax revenues Increased costs for more permanent remote learning infrastructure

Contents

What has happened? Global overview of the virus

What is next? Impact of different epidemiological scenarios on school systems

How to respond? Planning and managing a school system response

Appendix: Examples of COVID19 responses around the globe

A crisis nerve center can play an important role in planning and managing COVID-19 responses for school systems

Crisis nerve centers can help in situations with **three determining features**:

- A disruption or crisis requires immediate attention both in the near and long-term
- The situation is novel due to the nature or scale of the threat, which distinguishes it from a “routine emergency”
- The disruption is unfolding faster than the organization can understand or interpret using the usual approaches

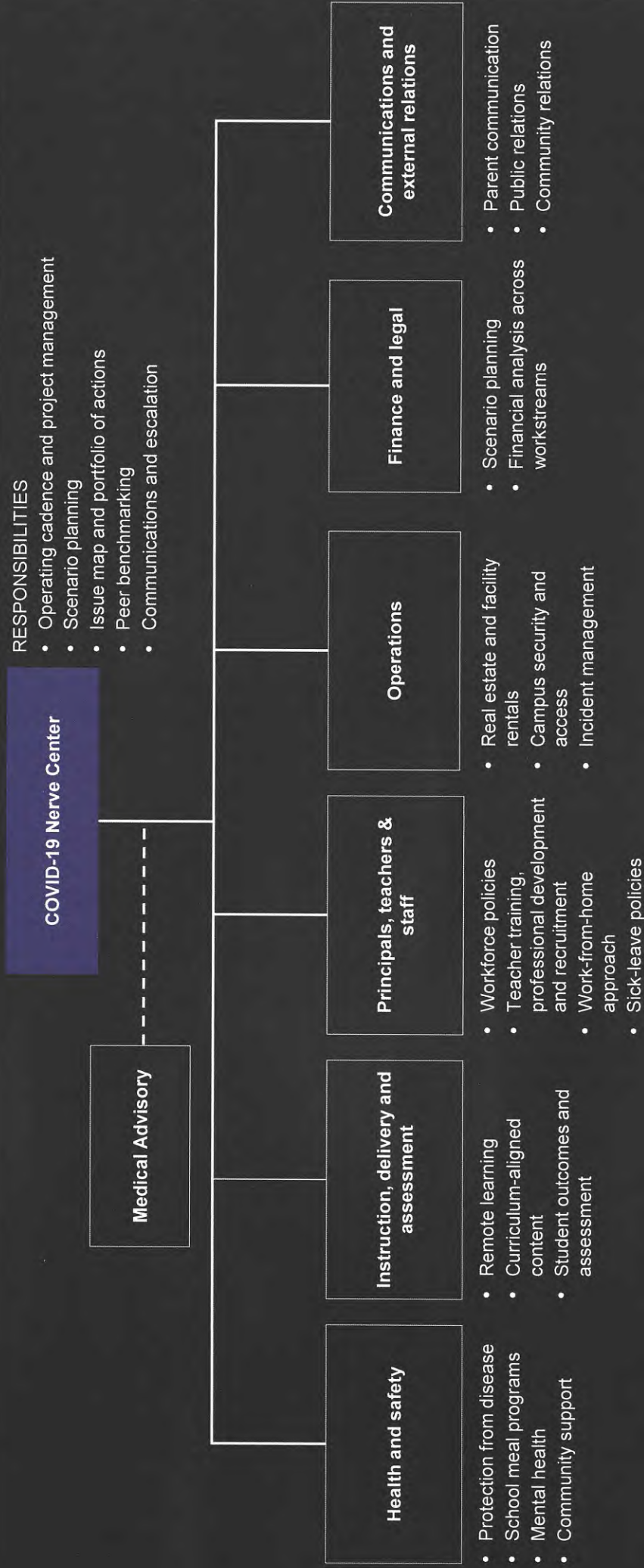
COVID-19 fits these criteria, so a nerve center may help school systems quickly assess the situation and consider and choose plans of action, and execute those plans

When standing up a nerve center, consider **four key actions**:

- **Discover** an accurate view of the situation through multi-source “listening posts,” assess how it might evolve, and derive implications for the school systems
- **Design** a trigger-based portfolio of actions – immediate and strategic – with a pragmatic operating model to develop detailed plans and act on them
- **Decide** on strategic actions quickly after stress-testing of hypotheses and alternatives, and ensuring adherence to school system and local community values
- **Deliver** in a disciplined, efficient way, keeping sufficient flexibility to adapt to the changing landscape

A nerve center creates working teams that can make quick decisions on each of the major priorities

Independent of which scenario becomes reality, we suggest four priorities for school system nerve centers, over three time horizons

Near-term (1-4 weeks)

Maintain health and safety of students, staff and the community

Close down schools if necessary to flatten the curve; encourage physical distancing at home
 Set up school meal delivery to student homes
 Develop plan to provide special education
 Identify vulnerable families and address immediate housing, nutrition & healthcare needs

Medium-term (1-6 months)

Help scale testing and vaccination via school networks
 As schools re-open enforce ongoing physical distancing and best-practice health protocol (hand-washing, temperature)
 Provide mental health counseling to students, faculty and staff
 Augment support for vulnerable and special education students; linking to local nonprofits and government

Long-term (6 months +)

Strengthen school infrastructure and knowledge to test and isolate ongoing cases
 Expand efforts to identify and support vulnerable students including domestic violence programs, nutritional support, clothing closets, homeless student programs and more

Maximize student learning and thriving, with a focus on equity

Establish basic infrastructure for remote learning (e.g., devices, broadband), prioritizing vulnerable students through creative solutions (e.g. wifi spots)
 Set up and roll out 'minimum value proposition' remote learning platform and programs to teachers and students - by grade level
 Reach out to parents to allay their fears

Build stronger remote learning infrastructure including learning platform, curriculum-aligned content/software, lesson plans, technology for synchronous learning
 Equip parents to support student learning at home
 Provide transition support to incoming class and high school graduating students
 Develop approach for assessment and grading

Provide remediation for lost learning, especially vulnerable populations
 Finalize policy changes for assessments, grading, college entry, and advancement

Support teachers and staff to adapt to the new reality

Provide basic training and information for teachers to adapt in-person instruction for remote, and deliver remote lessons
 Redeploy non-utilized staff to support meal delivery, health & safety requirements
 Put in place COVID19 sick-leave policies

Develop collaboration platforms for teachers to share and peer-learn remote lesson ideas; encourage peer lesson-planning within grade levels at schools/districts
 Celebrate teachers with distinctive remote programs
 Shift professional development online, focused initially on supporting teachers to deliver remote instruction

Recruit new teachers including filling gaps left by incomplete student-teaching programs; develop strong 'first-year' coaching programs
 Develop holistic teacher retention programs
 Revise teacher evaluation frameworks

Ensure a strong operational and financial future

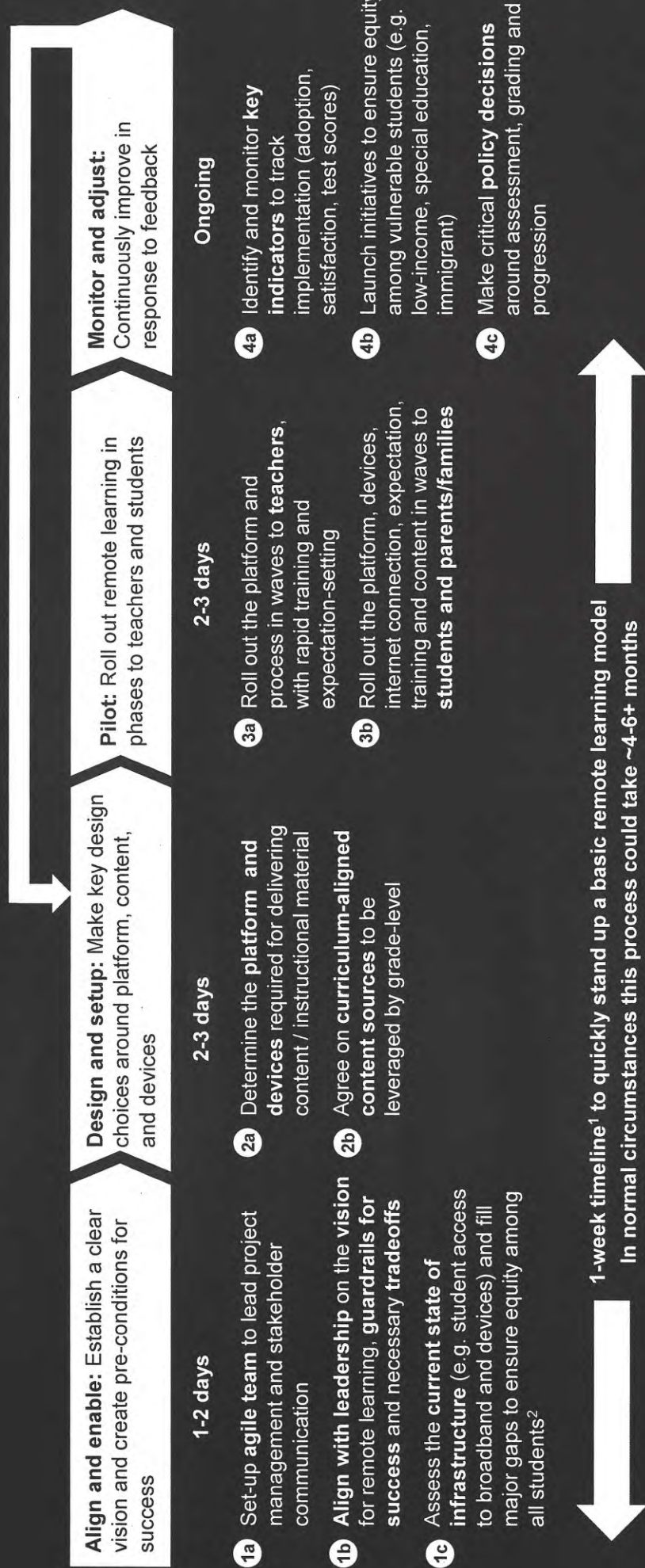

Ensure student data privacy and online safety
 Develop medium/long-term scenarios, baseline current resources, "stress test" financials
 Communicate with vendors and facility renters

Institute any revisions to scenarios and operating model
 Identify cost-cutting options to offset potential revenue decreases

Identify innovations made that should be sustained (e.g., online tutoring, teacher resource hubs)
 Implement new budgets to adapt to the new economic environment

Rapid scaling of remote learning can happen in as little as a week, and requires multiple iterations to keep improving continuously

1. Speed of implementation depending on maturity

Contents

What has happened? Global overview of the virus

What is next? Impact of different epidemiological scenarios on school systems

How to respond? Planning and managing a school system response

Appendix: Examples of COVID19 responses around the globe

Different education systems are responding differently to COVID19 situation based on their capabilities (1/2)

High maturity systems

Health, food and safety

Immediate school closure and education on COVID-19 precautions (hand wash, physical distancing, etc)
 Services such as meals, childcare, etc. traditionally provided by school, shifted to local community centers, childcare providers, etc. for students affected by school closures
 High coverage and support to students and families through mental health, counselling services
 Partnerships with local non-profits to ensure child protection and safety

Seattle, New York, and Los Angeles school systems repurposed closed schools and local community centers to offer pre-packaged lunch pick-up for students during closure

Korea provided emergency childcare for ~118,000 young students by utilizes existing kindergartens operating under strict hygiene guidelines, including daily temperature checks, personal hygiene education and a cap of 10 students per class to minimize exposure

Instruction, delivery and assessment

Rapid migration to distance learning through multiple platforms, e.g., tele-conferencing, online curriculum portals, virtual classrooms, adapting television channels, etc.; diverse learning needs of all students met
 Initial and ongoing training to assist educators in transition to distance learning
 Standardized testing boards have migrated to online, take-home assessments for time sensitive tests that cannot be postponed

Dubai school system had piloted online learning portal that was in development for past several years; ended pilot and immediately rolled out as a tool available to all schools under Dubai Knowledge Authority regulation.

China has repurposed segments of the state run television channel to air lesson plans for K-12 education in remote regions with limited TV access

Personnel

School staff re-purposed efficiently to support new priorities
 Wage protection for educators and school support staff during school closure period

Oklahoma law provides that teachers and administrators shall be entitled to pay for any time lost when school is closed on account of epidemics

Operations and Financial impact

Central banks have issued credit lines to education institutions and local municipalities to support education through crisis

US Federal Reserve Bank issuing lines of credit that can be used by education operators as well as local municipalities that provision public education

Examples

Different education systems are responding differently to COVID19 situation based on their capabilities (2/2)

Low-medium maturity systems		Examples
Health, food and safety	<p>Provide some services such as meals or childcare traditionally offered by schools to students affected by school closures</p> <p>Coverage may not be comprehensive or only a fraction of typical support</p>	<p> Catalonia (Spain) is ensuring nutritious meals for vulnerable children by issuing redeemable credit cards for any commercial food establishment</p> <p> Thailand: WhatsApp is used to ensure communication among students for social well-being</p>
Instruction, delivery and assessment	<p>Slower migration to distance learning; distance learning limited in delivery, e.g., only online videos vs. multiple platforms, and focused on more basic student outcomes rather than differentiated needs</p> <p>Basic training to assist educators in transition to distance learning, but varying adoption rates or lack of accountability/incentivization</p> <p>Testing has been postponed, but no plan or alternatives in place</p>	<p> Saudi Arabia: The information on online learning is disseminated through Education Department's twitter account</p> <p> China: is providing computers to students from low-income families and offering mobile data packages and telecommunication subsidies for students</p> <p> Portugal: Government suggested a partnership with the post office services to deliver working sheets to be done at home for students with no internet access</p> <p> Guatemala is providing teaching guidelines and learning materials to parents/caregivers to ensure the continuation of learning offline.</p>
Personnel	<p>Some school staff re-assigned to other priorities during school closure period;</p> <p>Wage protection discussions held</p>	NA
Operations and Financial impact	<p>Education institutions and local municipalities have some emergency funding to support education through crisis, but no longer term solution or source</p>	<p> India: The school boards in India are coming up with an alternative academic calendar to compensate for lost learning of students</p>

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 8 april 2020 09:55
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Denemarken

Ik heb met [REDACTED] gebeld en hij past nota nog wat aan cf eerdere brokken.

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 8 apr. 2020 om 09:53 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl> het volgende geschreven:

Slim om naar het buitenland te kijken!

En klein puntje: jullie hadden slachtofferhulp genoemd, maar ik zou ook SSV (school en veiligheid noemen). Zij hebben veel kennis van onderwijsveld en calamiteiten.

Gr [REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 8 apr. 2020 om 09:10 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl> het volgende geschreven:

Al aan [REDACTED] meegegeven. Snelle scan op Deense aanpak leert:

- Iedere school heeft door GGD goed gekeurd hygiëneplan voordat het open mag, daarin i.i.g.:
- variabele schooltijden voor klassen om drukte te vermijden,
- de tafeltjes los van elkaar,
- extra aandacht voor hygiëne in communicatie op school,
- Coördinator verantwoordelijk voor spreiding groepen (roosters) en contactpersoon GGD
- wie verhoging of verkoudheid heeft, direct naar huis (juridische grondslag nodig?)

Daarnaast ook specifiekere aandacht voor leerlingen en personeel voor risicogroepen

Goed om hier door COM naar te laten kijken.

Groet!

Verstuurd vanaf mijn iPhone

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 9 april 2020 13:01
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: overzicht maatregelen buurlanden en overige EU-lidstaten
Bijlagen: Maatregelen buurlanden en andere EU-landen - heroverweging maatregelen rond sluiten van scholen - versie 09-04-2020 .docx; Maatregelen buurlanden en andere EU-landen - culturele sector - versie 09-04-2020 .docx

Dag [REDACTED] en [REDACTED],

Zie bijgaand, met dank aan de IB-collega's, het beloofde overzicht van maatregelen in de buurlanden en overige EU-landen op het gebied van onderwijs en cultuur. Zetten jullie de overzichten door naar collega's die de overzichten nodig hebben als input voor volgende stappen op de bestaande maatregelen?

Het overzicht over onderwijs is specifiek gericht op het heroverwegen van de huidige maatregelen in de onderwijssector. Het overzicht over cultuur gaat meer algemeen in op de genomen maatregelen in de cultuursector.

Volgende week donderdag leveren we een nieuw geüpdatete overzicht aan. Als er vanuit jullie, het OT of de BWL andere specifieke vragen zijn om mee te nemen in het overzicht dan horen we het graag.

Alvast dank.

Groet,

[REDACTED]

[REDACTED] - [REDACTED]
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education,
Culture and Science
Directie Internationaal Beleid (IB) / Department for International Policy – IPC
2300
Rijnstraat 50, Postbus 16375, 2500 BJ DEN HAAG - The Netherlands
[REDACTED]
[REDACTED]@minocw.nl

Maatregelen buurlanden en overige EU-lidstaten – heroverweging maatregelen rond sluiten van scholen en universiteiten

Stand van zaken 9 april 2020, 12:00 uur

Eerder ontving u een overzicht van de maatregelen die de EU-lidstaten en specifiek de buurlanden hebben genomen rond het sluiten van scholen en universiteiten en welke volgende stappen er op dat vlak zijn voorzien de komende tijd. Onderstaand vindt u een update van deze informatie,

Dit is op basis van zowel formele informatie als informatie van informele contacten. Specifiek is gekeken naar de volgende vragen:

1. In hoeverre zijn scholen en universiteiten gesloten (volledig/gedeeltelijk/is er verschil in sectoren?) en met welke argumentatie? Tot welke datum zijn scholen en universiteiten gesloten? En waarom is voor die datum gekozen?
2. Is er een vastgesteld moment waarop een heroverweging van de huidige maatregel rond scholen/universiteiten zal plaatsvinden? En op basis waarvan (rapport? Cijfers? Maatschappelijke invloeden?) zal de heroverweging plaatsvinden?
3. Welke signalen zijn er al voor het nemen van volgende stappen? Bv huidige maatregelen verlengen, opschorten of uitbreiden.

Duitsland

1. Alle kinderdagverblijven/scholen/hogescholen/universiteiten in heel Duitsland zijn in ieder geval gesloten tot na de paasvakantie. De reden voor de schoolsluitingen is verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Deze datum is uit praktische oogpunt gekozen (tijdens de paasvakantie zijn de scholen toch al gesloten) en omdat deze periode lang genoeg is om de eventuele effecten van de maatregelen te zien. De einddatum van de paasvakantie/de schoolsluiting verschilt per deelstaat:
 - Beieren: tot 19 april
 - Baden-Württemberg: tot 19 april
 - Berlijn: tot 17 april
 - Brandenburg: tot 17 april
 - Bremen: tot 14 april
 - Hamburg: tot 19 april
 - Hessen: tot 19 april
 - Mecklenburg-Voorpommeren: tot 19 april
 - Nedersaksen: tot 19 april. Eindexamenkandidaten havo/vwo tot 15 april
 - Noordrijn-Westfalen: tot 19 april
 - Rijnland-Palts: tot 19 april
 - Saarland: tot 26 april
 - Saksen: tot 19 april
 - Saksen-Anhalt: tot 19 april (de paasvakantie eindigt een week eerder)
 - Sleeswijk-Holstein: tot 19 april
 - Thüringen: tot 19 april
2. Na Pasen is een overleg tussen bondskanselier Merkel en de minister-presidenten van de Länder gepland, waarbij een besluit over eventuele verlengingen van de maatregelen genomen zal worden. In voorbereiding daarop vindt op 9 april een teleconferentie tussen de onderwijsministers van de Länder plaats. De Länder zijn verantwoordelijk voor het onderwijs en nemen dit besluit, maar hebben dus wel nauw contact hierover met de Bund. De aanbevelingen van het Robert-Koch-Instituut (Duitse RIVM) van 14 april zullen een grote rol spelen in het besluit over het wel of niet verlengen van de maatregelen.
3. Het lijkt zeer waarschijnlijk dat de schoolsluitingen verlengd zullen worden. Voor het heropenen van scholen gaan diverse scenario's rond. Het lesgeven in 'ploegen' is één daarvan, bijvoorbeeld door aanvankelijk alleen de eindexamenleerlingen weer les op school te geven of klassen om de dag naar school te laten komen. Ook wordt genoemd basisschoolleerlingen (vanaf groep 4) weer naar school te laten gaan, omdat zij minder digitale vaardigheden hebben en dus minder goed thuis lessen kunnen volgen. Het inkorten of zelfs afgelasten van de zomervakantie wordt ook genoemd.

België

1. Op dit moment zitten we in de twee weken durende paasvakantie (t/m 19 april). Ook tijdens de paasvakantie wordt opvang voorzien voor kinderen van ouders uit cruciale

sectoren en kinderen in een kwetsbare thuissituatie. Crèches zijn in België tot nog toe gewoon opengebleven.

De universiteiten hebben beslist om tot het einde van het academiejaar alleen nog digitaal les te geven. Ook relevant voor Nederlandse studenten: de toelatingsexamens arts en tandarts gaan voorlopig door zoals gepland.

2. Uiterlijk 19 april wordt een nieuw besluit genomen over de maatregelen. Dit is de laatste dag van de paasvakantie. Beslissing hangt af van de wetenschappelijke adviezen hierover. Er is een nieuwe commissie opgericht, de GEES. Dit is een groep experts die zich bezighoudt met verschillende scenario's voor de exit-strategie. Aan het hoofd staat virologe Erika Vlieghe. Niet iedereen is blij met de samenstelling van de GEES. Zo zou de pedagogische en sociale kant niet of onvoldoende vertegenwoordigd zijn en er teveel nadruk zijn op enkel de volksgezondheid en de economie.
3. Reeds bij de vorige verlenging van de maatregelen werd aangegeven dat een verlenging tot (in elk geval) 3 mei zeer waarschijnlijk is. De boodschap in de pers vanuit zowel de GEES als de politiek is in elk geval dat de maatregelen niet te snel mogen worden afgebouwd en dat dit gradueel zal moeten gebeuren. Minister van Onderwijs Ben Weyts sorteert al voor op een verlenging en heeft aangegeven dat bij een verlenging na de paasvakantie ook gestart zal worden met het aanbieden van nieuwe leerstof (was tot nog toe verplicht enkel herhaling).

Frankrijk

1. Tot 15 april zijn scholen en universiteiten gesloten. Er wordt – centraal gestuurd vanuit de overheid - afstandsonderwijs aangeboden en opvang wordt voorzien op school voor kinderen van gezondheidswerkers.
2. Beslissingen worden steeds genomen op basis van wetenschappelijke adviezen van een speciaal hiertoe opgerichte wetenschappelijke raad. Net zoals in overige landen, is een belangrijke graadmeter het aantal patiënten dat op IC ligt in verhouding tot de beschikbare IC-capaciteit.
3. Het Elysée heeft laten weten dat de maatregelen zeker zullen worden verlengd na 15 april. Maandag 13 april komt president Macron met nieuws over hoe nu verder. Vanuit de overheid wordt vooral gewaarschuwd om de navolging van de geldende maatregelen niet te laten verslappen; minister van binnenlandse zaken heeft opgeroepen tot strengere handhaving indien dit nodig blijkt.

VK

1. In het VK zijn scholen voor onbepaalde tijd gesloten, om de verspreiding van het virus te remmen. De regering bepaalt wanneer de scholen weer open gaan. Daarbij is het verloop van de infecties bepalend.
Voor kinderen van ouders in cruciale beroepen, voor kinderen in achterstandsgezinnen, of met fysieke en psychische beperkingen zijn als opvang deels scholen open gesteld. Geschat wordt dat het om maximaal zo'n 20% van het totale aantal leerplichtigen gaat. Er worden voedselbonnen uitgereikt aan (ouders van) kinderen die normaal op school in aanmerking komen voor 'free schoolmeals' en nu geen toegang hebben tot opvang. Op de meeste privéscholen wordt ervan uitgegaan dat vóór de zomervakantie geen onderwijs meer gegeven wordt.
Universiteiten zijn niet door de overheid gesloten. Maar de maatregelen om verspreiding van het virus te remmen (niet reizen, niet in groepen bijeen komen etc.) leiden er in de praktijk toe dat Britse universiteiten gesloten zijn. Het onderwijs wordt veelal 'on-line' aangeboden en examens worden 'on-line' afgenomen. Veel universiteiten realiseren zich dat studenten onder de huidige omstandigheden niet dezelfde prestaties kunnen leveren. Zij stellen daarom dat de nu behaalde cijfers nooit lager zullen zijn dan de eerder behaalde resultaten. Studenten maken zich zorgen om het 'verloren' deel van het studiejaar en ook om het 'verloren' deel van het collegegeld en van huur van studentenaccommodatie.
Universiteiten maken zich zorgen over de verwachte inkomstenderving door lagere aantallen internationale inschrijvingen voor de komende jaren.
2. Heroverweging komt pas aan de orde als er een langere tijd een significante daling van het aantal infecties is. Vanuit de samenleving neemt de druk om (gefaseerd) scholen te heropenen toe. Het Britse parlement stelt een onderzoek in naar de gevolgen van de schoolsluiting op het 'leren' van kinderen.
3. Er zijn nog geen signalen rond volgende stappen. Het is onwaarschijnlijk dat ten aanzien van scholen nog een strenger regime wordt ingevoerd. De verwachting is dat het huidige regime over enkele weken (begin mei) geleidelijk minder streng wordt. Formeel wordt dat

overigens nergens uitgesproken, omdat de besmettingspiek waarschijnlijk nog moet komen. Wetenschappelijk advies ten aanzien van de verspreiding van het virus en druk vanuit de samenleving over de economische gevolgen zullen bepalend zijn. Universiteiten passen zich aan aan de algemene regels die de overheid stelt ten aanzien van 'social distancing'. Wanneer de maatregelen geleidelijk verlicht worden, zal een deel van de zomer misschien gebruikt worden om de verloren leertijd in te halen.

Overige EU-landen

Zweden:

1. Basisscholen en vve-instellingen zijn nog open. Scholen in VO, beroepsonderwijs, volwassenenonderwijs en HO-instellingen zijn inmiddels gesloten (eerder was alleen advies om te sluiten) en overgeschakeld op afstandsonderwijs, op advies van het Public Health Agency. Bevoegdheid voor (sluiten van) scholen ligt bij de onderwijsaanbieder (gemeente of onafhankelijk); zij volgen de adviezen van het Public Health Agency en artsen. Wel heeft de centrale overheid op 13 maart een 'regulatory framework' vastgesteld voor schoolsluitingen, waardoor uitzonderingen op reguliere regels voor onderwijsaanbod mogelijk zijn; dit kader is geldig van 16 maart 2020 tot 30 juni 2020. Reden om basisscholen vooralsnog open te houden: verondersteld wordt dat sluiting niet tot (sterke) vermindering van verspreiding van het virus zou leiden, terwijl de disruptie groot zou zijn. Ook open om vitale sectoren als gezondheidszorg zoveel mogelijk overeind te houden. VO-instellingen en HO-instellingen wel sluiten omdat daar minder supervisie nodig is en er meer gereisd wordt. Er wordt momenteel wel bekeken of niet alle scholen voor leerplichtonderwijs en vve-instellingen dicht moeten; de bevoegdheid hiertoe is inmiddels door het parlement bij de regering belegd (dus centraal).
2. Public Health Agency en artsen hebben een grote rol in de heroverweging van de maatregelen; de overheid handelt op basis van hun aanbevelingen. Geen specifiek moment van heroverweging; er is een permanente analyse van de situatie.
3. Zweden staat in de gekozen strategie (om in elk geval basisscholen open te houden) momenteel redelijk geïsoleerd in de EU; veel debat, maar nog steeds van kracht.

Denemarken:

1. Scholen en HO-instellingen zijn gesloten. Alleen staf in vitale functies zijn aanwezig op onderwijsinstellingen. Alle scholen en universiteiten doen aan afstandsleren. Als de prognoses voor beheersing van het virus blijven zoals die op dit moment zijn, zullen de scholen na Pasen, vanaf 15 april, **gefaseerd weer opengaan**. Dit geldt voor leerlingen tot de vijfde klas (leerlingen tot ongeveer 12 jaar) van het PO en de onderbouw VO. Dit onder voorwaarde dat de scholen een veilige leeromgeving kunnen garanderen. De scholen zouden normaal gesproken na Pasen opengaan op 14 april. De **gefaseerde opening** zal ook gelden voor leerlingen in de laatste klas van de bovenbouw in het VO, dus eindexamenleerlingen. Hun examens zullen in principe doorgaan, maar het aantal examens zal wel worden verminderd (ongeveer de helft van het reguliere aantal examensessies). Afsluitende toetsen in het PO en onderbouw VO gaan niet door; daar gelden de cijfers van eerdere toetsen.
2. besluit rond gefaseerde opening vanaf 15 hangt af van de ontwikkelingen rond Pasen. Prognoses zijn nu goed (verdere besmetting door één besmet persoon ligt nu gemiddeld onder 1). Als die prognose zo blijft, wordt besluit van gefaseerde opening definitief. De reden om – naast eindexamenleerlingen – vooral de jongste kinderen als eerste te laten starten, is tweeledig:
 - Jongere kinderen lijken niet zo snel te worden geïnfecteerd: weinig geïnfecteerden in die leeftijdscategorie.
 - Ouders moeten goede werkomstandigheden hebben om thuis te kunnen werken. Oudere kinderen kunnen gemakkelijker zelf thuis leren.
3. Definitief besluit afhankelijk van ontwikkelingen in paasweekend.

Finland:

1. Sluiting van scholen, hogescholen en universiteiten is verlengd tot 15 mei (was 13 april). Er worden voorbereidingen getroffen om de maatregelen voor het onderwijs te verlengen tot het einde van het schooljaar als dat nodig zou zijn; het schooljaar (PO/VO) eindigt sowieso 30 mei (dus opening voor alleen laatste twee weken niet zo waarschijnlijk).

2. De situatie wordt permanent bekeken voor heroverweging. Besluiten o.b.v. de situatie van het moment en gedrag van burgers.
3. Nog geen duidelijke signalen over volgende stappen; piek van het virus wordt verwacht in mei.

Oostenrijk:

1. Alle scholen zijn dicht sinds 16 maart. Scholen zijn nog wel open voor kinderen onder 14 jaar als ouders moeten werken. Op 8 april is besloten dat de scholen gesloten blijven tot begin mei. Sinds 16 maart zijn colleges meer aan universiteiten vervangen door online en afstandsleren.

Nieuwe afspraak is dat vanaf 4 mei het laatste leerjaar van het VO weer naar school gaat met het oog op de examens die vanaf 25 mei voor deze leerlingen plaatsvinden, in iets aangepaste vorm. Mondelinge examens zijn geschrappt (tenzij examenleerlingen dit zelf willen) en er zullen alleen schriftelijke examens plaatsvinden (dit zullen er ook iets minder zijn). De eindweging is iets aangepast, doordat de Matura (het centraal eindexamen) samen wordt gewogen met schoolexamens. Examens in het mbo worden verplaatst naar juni. Voor de examens moeten voorzorgsmaatregelen voor hygiëne en social distancing in acht worden genomen. Leerlingen die medisch tot de risicogroep behoren, zullen examen kunnen doen in een aparte ruimte.

2. Geen specifiek moment voor heroverweging bepaald. Besluitvorming vindt vooral door kanselier en vice-kanselier, in samenspraak met het Gezondheidsministerie, plaats.
3. Vanaf half mei zullen mogelijk ook andere schoollagen dan eindexamenklassen gefaseerd weer naar school gaan, met voorzorgsmaatregelen voor hygiëne en social distancing. Dit is nog niet besloten en is nog informeel. Ook heropening van universiteiten kan dan worden overwogen.

Oostenrijk lijkt hiermee te kiezen voor een gefaseerde schoolopening en kijkt hiervoor ook naar ontwikkelingen in Denemarken. Gefaseerde opening scholen is in lijn met algemene aanpak in Oostenrijk (ook bijv. opening van kleine winkels).

Spanje:

1. Op 14 maart is besloten tot sluiting. Alle scholen en universiteiten zijn gesloten tot in elk geval 11 april.
2. We hebben geen informatie ontvangen over moment van heroverweging van maatregelen.
3. Er zijn geen signalen over eventuele stappen.

Italië:

1. Alle onderwijsinstellingen zijn gesloten sinds 4 maart. Geen specifieke datum benoemd tot wanneer de maatregelen gelden.
2. We hebben geen informatie ontvangen over moment van heroverweging van maatregelen.
3. Er zijn geen signalen over eventuele stappen.

Andere EU-lidstaten:

- **Letland:** schoolsluiting tot 12 mei; eindexamens staan nog steeds gepland voor eind mei / juni. Vandaag, 9 april, nieuw crisisberaad ministerraad, vraag over rest van het schooljaar ligt daar op tafel.
- **Slovenië:** scholen tot nader order gesloten, nog geen vervolgbesluit genomen. Drie scenario's: scholen openen 1 mei, 1 juni, of dicht tot einde schooljaar.
- **Portugal:** nadere mededelingen vanmiddag, 9 april.
- **Litouwen:** scholen gesloten tot 27 april. Nog geen besluit over einde schooljaar en examens.
- **Malta:** scholen gesloten tot einde schooljaar.

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 9 april 2020 18:35
Aan: Engelshoven, Ingrid van (MOCW); Slob, Arie (MBVOM)
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Transitie scenario's en contouren van protocollen: graag jullie reactie op bijlage 1.
Bijlagen: Input OCW voor nog uit te werken varianten transitie scenario's en protocollen.docx; Bijlage 1 Opzet protocollen 2.docx; Bijlage 2 funderend onderwijs.docx; bijlage 3 MBO.docx; bijlage 4 HO.docx; bijlage 5 OWB.docx; bijlage 6 Culturele sector.docx; Bijlage 6b. Culturele sector.xlsx; Bijlage 7 Maatregelen buurlanden en andere EU-landen - heroverweging maatregelen rond sluiten van scholen - versie 09-04-2020_.docx; bijlage 8 Maatregelen buurlanden en andere EU-landen - culturele sector - versie 09-04-2020_.docx

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Voltooid

Beste Ingrid en Arie,

Ter voorbereiding op de besluitvorming over het al dan niet verlengen van de maatregelen in de week van 21 april treffen jullie bijgaand de volgende documenten aan:

- De aangevulde maatregelenmatrix
- Een oplegnotitie met de contouren voor veiligheidsprotocollen onderwijs en cultuur (bijlage 1)
- eerste transitie scenario's voor alle beleidsterreinen (bijlage 2-6)
- en een actueel overzicht over (het verlengen van) maatregelen in de buurlanden en andere EU-landen (bijlage 7 en 8).

Deze stukken zijn binnen het MT OCW afgestemd. De maatregelenmatrix is eerder vandaag al aangeleverd bij de NCTV.

In de ICCb van vandaag is afgesproken dat we de contouren van de protocollen morgen aanleveren (= bijlage 1). Het is een eerste worp en nadrukkelijk de bedoeling deze de komende dagen samen met de sectoren en sociale partners verder te ontwikkelen. **Graag jullie akkoord op bijlage 1, zodat we die morgenochtend kunnen sturen aan de NCTV.**

De transitie scenario's willen we gebruiken in de verdere voorbereiding van de besluitvorming op 21 april en de uitwerking van de nieuwe maatregelen per 28 april. Deze stukken zullen morgenochtend ook in iBabs worden geplaatst en de basis vormen voor de bespreking in de Dagstart van dinsdag 14 april. Graag horen we dan jullie reactie en aanvulling op deze scenario's. We zullen naast onze inzet dan ook de planning en het proces voor komende weken bespreken.

Groeten en een mooie Pasen!

[REDACTED]

 [REDACTED]
 [REDACTED]

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 Rijnstraat 50 | 2515 XP Den Haag
 Postbus 16375 | 2500 BJ Den Haag

T: [REDACTED]
 M: [REDACTED]
 [REDACTED]@minocw.nl

www.rijksoverheid.nl/ocw

Oplegnotitie: aandachtspunten onderwijs, cultuur en wetenschap en input voor nog uit te werken transitie-scenario's Covid-19 na 28 april 2020

9 april 2020

1. De impact van het maatregelenpakket om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan op de economie en samenleving is dermate groot en het fysiek sluiten van onderwijsinstellingen beïnvloedt het dagelijks leven van zoveel mensen¹ dat de instellingen **zo vroeg als mogelijk en verantwoord is, geopend moeten worden**. Met oog voor de onderwijskundige effecten, draagvlak bij instellingen en personeel en haalbaarheid/praktische consequenties.
2. Het langer gesloten houden van onderwijsinstellingen leidt tot verlies in kwaliteit van het onderwijs en grotere leerachterstand. Bij **kwetsbare groepen** zal dit nog sterker zijn waardoor kanselijkheid onder druk komt te staan. Daarom is speciale aandacht voor deze groep leerlingen nodig. Hetzelfde geldt voor leerlingen van ouders die werken in **vitale sectoren en cruciale beroepen**. Voor beide groepen is goede opvang in de meivakantie nodig.
3. Uitgangspunt bij de transitie-scenario's is dat de hygiënevoorschriften en de voorschriften om 1,5 meter afstand te houden ook na 28 april van kracht blijven en dat de RIVM (mede op basis van de eerste resultaten van het onderzoek naar gezondheidsrisico's onder jongeren) duidelijk aangeeft binnen welke kaders onderwijs vorm moet worden gegeven. Dat laatste is van groot belang voor draagvlak bij instellingen en ouders. Om de instellingen te helpen bij het borgen van de veiligheid zijn er samenspraak met de sectoren **protocollen** opgesteld (bijlage 1 eerste contouren van protocollen die in nader overleg met de sector zullen worden uitgewerkt. Ook in relatie tot de sector kinderopvang en afhankelijk van het te nemen besluit over geheel of gefaseerde openstelling).
4. Als een deel van voorschriften gehandhaafd blijft heeft het voor het **primair en voortgezet onderwijs** de voorkeur om gefaseerd te heropenen. Stap voor stap kunnen dan op basis van de adviezen van de RIVM steeds meer kinderen naar school gaan. Het onderwijs zal tijdelijk hybride zijn (deels op afstand en deels op school). Zie bijlage 2 voor een viertal opties. Voor de verdere uitwerking van deze opties is in elk geval overleg met vertegenwoordigers van de sectoren, gemeenten, RIVM, EZK en SZW nodig.
5. **Kinderopvang** (SZW) heeft de voorkeur voor in één keer volledig openen omdat dit een private markt is. Er wordt gewerkt aan compensatie voor deze sector. Hoe het eventueel volledig openen van de kinderopvang zich verhoudt tot gefaseerd opstarten van primair en voortgezet onderwijs moet samen met SZW verder worden uitgewerkt.
6. Voor het **middelbaar beroepsonderwijs** heeft de voorkeur het gefaseerd opstarten waarbij scholen de tijd hebben om over te schakelen naar het reguliere onderwijs (zie bijlage 3). Hierbij worden de RIVM-richtlijnen aangehouden en bij de aanvangstijden rekening gehouden met de belasting van het Openbaar Vervoer. Voor kwetsbare jongeren in deze sector is extra aandacht nodig om uitval te voorkomen en opgelopen achterstand in te lopen. Dit kan bijvoorbeeld door zomerscholen te organiseren. Hiervoor is nader overleg nodig met bestuurders, werknemers, werkgevers, studenten, de Inspectie en IenW.
7. Het **hoger onderwijs** zou gefaseerd kunnen opstarten (zie bijlage 4). Instellingen krijgen dan de ruimte om fysiek onderwijs te organiseren op de hoger onderwijs locaties in combinatie met online onderwijs en toetsing. Hierbij worden de RIVM-richtlijnen aangehouden en wordt bij de aanvangstijden rekening gehouden met de belasting van het Openbaar Vervoer. Hiervoor is nader overleg nodig met de koepelorganisatie, vakbonden, DUO en IenW.
8. Voor **onderzoek** geldt dat het opstarten voor de verschillende vakgebieden op verschillende manieren vorm kan krijgen (zie bijlage 5). Een eerste inschatting is dat geesteswetenschappen weer kan starten, natuurwetenschappen mits rekening kan worden gehouden met 1,5 meter en er (indien noodzakelijk) voldoende persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) zijn, bij sociale wetenschappen is de kans groot dat onderzoek is verstoord maar kan worden gestart mits er rekening kan worden gehouden met 1,5 meter afstand. Medische wetenschappen zal nog niet

¹ Funderend onderwijs: 200.000 fte leraren, 2,4 mln leerlingen/500.000 mbo-studenten/460.000 hbo-studenten/305.000 universitair studenten

kunnen starten omdat behandeling en weg werken achterstanden voor gaat. Ook hier zijn voldoende PBM nodig. Hiervoor is overleg met de kenniscoalitie nodig.

9. Voor de culturele sector en media zijn lopen de benodigde opstartperiodes uiteen (zie bijlage 6)
10. Voor de **juridische uitwerking** is in elk geval het volgende van belang: bij iedere transitiefase waarin (deels) fysiek onderwijs is toegestaan, is het noodzakelijk het nu geldende verbod op fysiek onderwijs in onderwijsinstellingen, dat is vastgelegd in de aanwijzing van de minister voor Medische Zorg, op te heffen. Bij gemengde varianten zal gewerkt moeten worden met sectorale afspraken binnen het onderwijsbreed kader herstart reguliere onderwijsactiviteiten.
11. Om eventuele transitie scenario's in **internationale context** te kunnen plaatsen is een kort overzicht gemaakt van de afwegingen die worden gemaakt tav verlenging van de maatregelen voor onderwijs en cultuur in de buurlanden en overige EU-landen (bijlage 7 en 8)
12. Ten aanzien van de **communicatie** zien we in elk geval de volgende aandachtspunten:
 - Veiligheid: uitkomsten van RIVM-onderzoek(en) of uitspraak van RIVM op dit vlak en wat doet dat in relatie daarmee voor eventuele maatschappelijke onrust.
 - Eenduidigheid, uitvoerbaarheid en duidelijkheid: des te meer uitzonderingen, des te moeilijker de communicatie.
 - Fasering: bij keuze voor fasering van leerlingen; reden voor keuze duidelijk communiceren. Waarom mag het ene kind wel naar school en het andere niet? Waarom verschilt de aanpak voor de verschillende onderwijssectoren?
 - Rust: wat is de periode van de nieuwe maatregelen (t/m zomervakantie?²) zodat er rust ontstaat voor ouders en scholen.

² Zomervakanties 2020 - Noord: 4 juli tot en met 16 aug , Zuid: 11 juli tot en met 23 aug, Midden: 18 juli tot en met 30 augustus

Bijlage 1

Contouren protocol Onderwijs

Vormgeven 1,5 meter samenleving in het onderwijs.

NB: dit wordt nog nader in overleg met de sector uitgewerkt. Ook in relatie tot de sector kinderopvang en afhankelijk van het te nemen besluit over geheel of gefaseerde openstelling.

Sector	Situatie	Bronaarpak	Technisch en organisatorisch	Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)
Algemeen (deze preventieve maatregelen moeten altijd worden opgevolgd in alle onderstaande sectoren)	Alle werkzaamheden	<p>Medewerkers</p> <ul style="list-style-type: none"> -Niet naar het werk gaan door werknemer bij Corona-infectie van jezelf of een gezinslid. -Niet naar het werk gaan bij verkoudheidsklachten. -Niet naar het werk gaan als een gezinslid koorts heeft. Pas weer naar het werk gaan als werknemer of gezinslid minimaal 24 uur klachtenvrij is. -Thuiswerk organiseren als de functie dat toelaat. <p>Leerlingen / studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> -Niet naar de instelling gaan door leerling/student bij Corona-infectie van jezelf of een gezinslid. -Niet naar het werk gaan bij verkoudheidsklachten. -Rekening houden met kwetsbare leerlingen. 	<ul style="list-style-type: none"> -Geen handen schudden. -Regelmatig de handen wassen en/of gebruik maken van desinfecterende handgel met minimaal 70% alcohol. - Was je handen min. 6x per dag, volgens de instructie. In ieder geval voor het eten, na toiletbezoek, na het reizen met het openbaar vervoer, na het schoonmaken. -Gezicht niet of zo weinig mogelijk aanraken, in de elleboog niezen/ hoesten, zelf papieren zakdoekjes meenemen. En deze na één keer gebruik weg gooien. Daarna handen wassen. -Houd zoveel mogelijk 1,5 meter afstand. -Pas daarop de organisatie aan en richt de werkplek hierop in. -Indien minder dan 1,5 meter onvermijdbaar is, streng op RIVM hygiëne regels. -Regelmatig schoonmaken. Als het kan spullen desinfecteren 	<p>Alle hygiënische voorzorgsmaatregelen</p>

			<p>met 70% isopropylalcoholdoekjes</p> <ul style="list-style-type: none"> -Deel je spullen en materialen niet met anderen en houd dit schoon. -Ventileer ruimtes. - Werk zoveel mogelijk in vaste teams <p>Opstellen hygiëneplan en aanwijzen 'corona-coördinator'</p>	
Primair onderwijs	<p>Aandachtspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ouders in de school - Ouders op het schoolplein (halen/brengen) - Overblijf - Naschoolse opvang - Afstemming kinderopvang - Buiten spelen en pauze houden in relatie tot 1,5 meter - Gymnastiek - Leerlingenvervoer <p>NB: dit wordt nog nader in overleg met de sector uitgewerkt. Ook in relatie tot de sector kinderopvang en afhankelijk van het te nemen besluit over geheel of gefaseerde openstelling.</p>	<p>Opties:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verspringende aankomst- en vertrektijden leerlingen. - Gedragsregels in de school over 1,5 meter afstand (vb. aangeven looppaden) - Gespreid buitenspelen - Desinfectiedispensers bij ingang. - Verplicht handschoenen dragen door leerlingen. <p>NB: dit wordt nog nader in overleg met de sector uitgewerkt. Ook in relatie tot de sector kinderopvang en afhankelijk van het te nemen besluit over geheel of gefaseerde openstelling.</p>		
Voortgezet onderwijs	<p>Aandachtspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Doorwisselen lokalen/docenten - Pauzes - Kantinegebruik 	<p>Opties:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Leraren wisselen van lokaal ipv leerlingen. - Verspringende lesroosters. 		

		<ul style="list-style-type: none"> - Mediatheek - Gymnastiek - Specifieke vakken (cultuur, techniek, sport) - Schoolexamens - Leerlingenvervoer <p>NB: <u>dit wordt nog nader in overleg met de sector uitgewerkt. Ook afhankelijk van het te nemen besluit over geheel of gefaseerde openstelling.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Gedragsregels in de school over 1,5 meter afstand (vb. aangeven looppaden) - Desinfectiedispensers bij ingang. - Verplicht handschoenen dragen door leerlingen. <p>NB: <u>dit wordt nog nader in overleg met de sector uitgewerkt. Ook afhankelijk van het te nemen besluit over geheel of gefaseerde openstelling.</u></p>	
<p>Middelbaar beroepsonderwijs</p>		<p>Aandachtspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Doorwisselen lokalen/docenten - Pauzes - Kantinegebruik - Mediatheek - Specifieke vakken (cultuur, techniek, sport, praktijkvakken) - Stages - Samenwerkopdrachten - Tentaminering/examens - Reizen naar de instelling (regionaal ov/trein) - Voorlichtingsactiviteiten - Introductieperiodes augustus <p>NB: <u>dit wordt nog nader in overleg met de sector uitgewerkt. Ook afhankelijk van het te nemen besluit over geheel of gefaseerde openstelling.</u></p>	<p>Opties waar instellingen voor kunnen kiezen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Docenten wisselen van lokaal ipv studenten. - Verspringende collegeroosters. - Gedragsregels in de instelling over 1,5 meter afstand (vb. aangeven looppaden) - Desinfectiedispensers bij ingang. - Verplicht handschoenen dragen door studenten. <p>PM: later beslissen generiek toepassen of maatwerk.</p> <p>NB: <u>dit wordt nog nader in overleg met de sector uitgewerkt. Ook afhankelijk van het te nemen besluit over geheel of gefaseerde openstelling.</u></p>	

<p>Hoger onderwijs</p>		<p>Aandachtspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Doorwisselen door leerlingen van onderwijsruimtes/docenten - Grootchalige colleges - Gebruik campusvoorzieningen (bibliotheek, kantine, studieverenigingen, sportaccommodaties) - Specifieke vakken (cultuur, techniek, sport, praktijkvakken) - Stages - Samenwerkopdrachten - Tentaminering - Reizen naar de instelling (regionaal ov/trein) - Onderzoeksactiviteiten - Voorlichtingsactiviteiten - Introductieperiodes augustus <p><u>NB: dit wordt nog nader in overleg met de sector uitgewerkt. Ook afhankelijk van het te nemen besluit over geheel of gefaseerde openstelling.</u></p>	<p>Opties waar instellingen voor kunnen kiezen: Docenten wisselen van collegezaal ipv studenten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verspringende collegeroosters. - Gedragsregels in de instelling over 1,5 meter afstand (vb. aangeven looppaden) - Desinfectiedispensers bij ingang. - Verplicht handschoenen dragen door studenten. - Enkel aanwezigheid op de campus voor colleges en tentamens, studeren zoveel mogelijk elders. <p>PM: later beslissen generiek toepassen of maatwerk.</p> <p><u>NB: dit wordt nog nader in overleg met de sector uitgewerkt. Ook afhankelijk van het te nemen besluit over geheel of gefaseerde openstelling.</u></p>	
-------------------------------	--	--	--	--

Bijlage 2

Doel

Advisering over transitie naar heropening scholen in het funderend onderwijs.

Toelichting

- Voor de afweging t.a.v. heropening zijn van belang: 1) gezondheid, 2) effecten op de economie en samenleving, 3) onderwijskundige effecten, 4) draagvlak bij instellingen en personeel, 5) praktische consequenties/haalbaarheid. *In een eventuele volgende versie van deze notitie (wanneer het RIVM hier nader naar heeft kunnen kijken) kunnen de opties getoetst worden aan deze criteria.*
- De maatschappelijke impact van het gesloten houden van de scholen is dermate groot dat de scholen zo vroeg als mogelijk en verantwoord is, geopend moeten worden. Het aantal betrokken mensen bij het funderend onderwijs (200.000 fte aan leraren en 2,4 miljoen leerlingen en hun ouders) is groot.
- Uitgangspunt is en blijft echter dat de volksgezondheid in brede zin en hierbij de gezondheid van leerlingen, leraren en andere betrokkenen niet in het geding is.
- Het hervatten van werkzaamheden in de kinderopvang en het (met name basis)onderwijs geldt als haast randvoorwaardelijk om ook weer maatregelen te kunnen afschalen in andere sectoren. Zo lang kinderen nog verplicht thuis opgevangen moeten worden, kunnen ook hun ouders niet op normale manier hun werk hervatten, wat nodig is voor herstel van de economie.
- Er ligt nu veel druk op ouders om zelf hun kinderen op te vangen en te ondersteunen met schoolwerk en tegelijkertijd om vanuit huis te werken. Het langdurig uitvallen van fysiek onderwijs komt de kwaliteit van het onderwijs niet ten goede en kan zorgen voor meer drop-outs (en daarmee op lange termijn een daling van menselijk kapitaal). Dit effect zal zich waarschijnlijk sterker voordoen bij kwetsbare groepen, waardoor ook de kansengelijkheid onder druk komt te staan.
- Onderwijs en kinderopvang zijn sectoren met een grote indirecte impact op productiviteit en welzijn, en met, volgens de huidige inzichten, lage risico's ten aanzien van verspreiding van het virus.
- Als de scholen weer open gaan moet rekening worden gehouden met de vraag naar de gezondheidsrisico's bij kinderen / jongeren (onderzoek/uitspraak RIVM), de (mogelijke) maatschappelijke onrust hierbij en de uitvoerbaarheid van het scenario voor zowel scholen als ouders. Geruststelling en een onderbouwing over de volksgezondheid vanuit hoek van RIVM/Outbreak Management Team (OMT) ('een witte jas') is een voorwaarde om de scholen weer te kunnen openen.

a) Welke huidige Covid-19 maatregelen raken de sector direct en indirect?

Direct:

- Sluiting van de scholen, waardoor
 - het onderwijs in principe op afstand moet worden verzorgd,

- o ook kinderen van onderwijspersoneel thuiszitten, wat de effectiviteit van het afstandsonderwijs raakt, door combinatie van arbeid-/zorgtaken
- Thuis blijven bij bepaalde gezondheidsklachten, waardoor een deel van het onderwijspersoneel ook thuis moet blijven.
- 1,5 meter afstand houden, bijvoorbeeld tijdens de afname van schoolexamens en bij het ophalen van schoolwerk door ouders.
- Samenscholingsverboden vanaf 12 jaar

b) Wat is er aan mitigerende maatregelen en communicatie nodig als alle maatregelen om Covid-19 te beheersen vanaf 29 april komen te vervallen?

Heldere en eenduidige communicatie van zowel overheid als onderwijsorganisaties, dat de maatregelen zijn opgeheven en het volgens deskundigen veilig is om weer naar school te komen. Dit om te voorkomen dat ouders hun kinderen toch nog thuis laten terwijl het onderwijs niet meer op afstand maar alleen fysiek plaatsvindt en om te voorkomen dat leraren het onvoldoende veilig vinden om les te geven.

Vanuit de VO-raad wordt verzocht niet voor dit scenario te kiezen. Zij prefereren een gefaseerde heropening, mede gelet op de mogelijkheid dat de opening weer teruggedraaid wordt (dat er toch weer strengere maatregelen komen, wanneer het aantal coronabesmettingen weer sterk stijgt).

c) Wat is er aan mitigerende maatregelen en communicatie nodig als één of een deel van de maatregelen gehandhaafd blijft (denk met name aan de 1,5 meter afstand houden en hygiënevoorschriften)?

Wanneer een deel van de maatregelen gehandhaafd blijft, kunnen scholen gefaseerd heropend worden. Stapsgewijs kunnen steeds meer leerlingen in de gelegenheid worden gesteld om naar school te gaan, afhankelijk van de adviezen van RIVM. Dit betekent een periode met een hybride vorm van onderwijs: deels fysiek op school, deels op afstand. Ook hier geldt nadruk op heldere en eenduidige communicatie van zowel overheid als onderwijsorganisaties over de maatregel tot gefaseerde opening die volgens deskundigen veilig is.

Gefaseerde heropening kan mogelijk gemaakt worden door inzet op:

- Algemene voorschriften voor hygiëne en bescherming.
- Algemene voorschriften voor afgeslankt onderwijs met oog op de 1,5 meter afstand.
- Duidelijke kaders van overheid en RIVM waarbinnen scholen hun onderwijs moeten/kunnen vormgeven.
- Aanvullende richtlijnen die al naar gelang de lokale situatie kunnen worden ingezet.

Voor de fasering van de heropening van de scholen in het funderend onderwijs, zou onderscheid gemaakt kunnen worden in:

1. Leerlingen (zie operationele opties verderop)
2. Regio's (besturen in overleg met veiligheidsregio's bepalen in mei hoe 'ver' scholen open gaan)

We adviseren om in ieder geval te gaan voor 1: onderscheid in leerlingen. Fasering in regio's is alleen mogelijk op basis van harde adviezen van het RIVM, die we nu nog niet hebben.

Operationele opties voor onderscheid in leerlingen

Hieronder worden opties gegeven voor de situatie dat scholen opengaan voor ongeveer de helft van de leerlingen.

Bij alle opties is het van belang om zorg te dragen voor:

- Heldere en eenduidige communicatie.
- Voorrang voor kwetsbare leerlingen en leerlingen met ouders in vitale beroepen.
- Goede opvang van de twee hiervoor genoemde groepen in de meivakantie.
- Voldoende leraren of tijdelijk anderen die het onderwijs kunnen verzorgen. Met name bij het VO zijn er zorgen over het besmettingsgevaar van kinderen (vanaf 12 jaar dus, wat vooralsnog voor speeltuinen wordt geadviseerd) en het lerarenkorps dat ouder is dan in het PO.
- Blijvende inzet op digitale ondersteuning bij het afstandsonderwijs.
- Inzet op in ieder geval (en bij optie 4: alleen) de kern van het curriculum, ofwel niet te veel vragen van scholen en leraren.
- De scholen worden alleen voor gezonde leerlingen opengesteld.
- BSO op reguliere openingstijden (voor- en na school) open, anders teveel toestroom gedurende de dag.
- Verspreide breng- en haaltijden (PO) en duidelijkheid over wat van ouders verwacht wordt.
- Het kunnen afnemen van schoolexamens (VO).
- Scholen zullen een hygiëneplan moeten opstellen en deze bijv. een week voor de opening te laten goedkeuren door de GGD.
- Leerlingenvervoer: hoe meer leerlingen naar school gaan, hoe lastiger het wordt om in georganiseerd vervoer 1,5 meter afstand in acht te nemen.

SZW vindt een gefaseerde openstelling lastig te realiseren en heeft de voorkeur voor in één keer opengaan: de kinderopvang is immers een private markt met private contracten. Daarmee kan niet 'van hogerhand' onderscheid gemaakt worden tussen verschillende betalende klanten en ook een vorm van compensatie zoals nu gebeurt is op individueel niveau lastig uitvoerbaar. Een generieke compensatie lijkt te kunnen (is men nu mee bezig), en zou wellicht omgezet kunnen worden in halve compensatie.

Optie 1. Alleen leerlingen in de onderbouw PO, het gehele SO en VSO en de (voor-)eindexamenklassen VO gaan naar school.

- Ter vergelijking: in Denemarken wordt vanaf 15 april begonnen met de onderbouw PO.

+ Brengt de leerlingen naar school die het meeste baat hebben bij onderwijs op school.

- In SO en VSO wordt meer gebruik gemaakt van georganiseerd leerlingenvervoer.

Optie 2. Klassen splitsen (bijv. op alfabet), leerlingen gaan om de dag naar school.

- Leerlingen mogen over twee weken dus maandag, woensdag, vrijdag, dinsdag, donderdag naar school.
- Alleen op deze dagen hebben de leerlingen recht op buitenschoolse opvang (als ze dat volgens hun contract ook hebben).

- + Beste effecten op productiviteit werkende ouders.
- + Komt het dichtst in de buurt van volledig onderwijs.
- + Vanuit de ouderorganisaties (kinderopvang en onderwijs) is er in een eerste reactie een soortgelijk scenario geopperd.
- Druk op leraren: klas en afstandsonderwijs tegelijk.
- Heeft strakke uitwerking nodig.
- Vraagt van ouders flexibiliteit in verdeling arbeid/schoolbegeleiding/zorgtaken.

Optie 3. De helft van de leerjaren gaat naar school.

- De aanwezige leerlingen zitten verspreid over de klaslokalen. Bijvoorbeeld in PO groep 1, 3, 5 en 7 krijgt alleen afstandsonderwijs en groep 2, 4, 6 en 8 mag fysiek naar school (en worden verspreid over alle leraren, dus ook die van de groepen die thuis zitten)
- + Overzichtelijk.
- Minder effect op productiviteit werkende ouders, wanneer zij kinderen hebben in verschillende leerjaren.
- Veel druk op leraren.

Optie 4. Alle leerlingen gaan elke dag fysiek naar school. De helft van de leerlingen gaat altijd in de ochtend en de andere helft altijd in de middag

- + Brengt rust en structuur
- + Minder belasting voor leraren
- Slechts de kern van het curriculum kan worden behandeld.
- In deze optie wordt het meest gehaald en gebracht.
- Ingewikkeld qua opvang, aanpassen openingstijden legt mogelijk druk op BSO en pedagogisch medewerkers
- Vraagt om flexibiliteit van ouders.

Naast deze opties kunnen op schoolniveau maatregelen genomen worden zoals:

- Leraren wisselen van lokaal i.p.v. leerlingen, waar mogelijk (VO).
- Verspringende lesroosters (klassen beginnen op verschillende tijdstippen).
- Gedragsregels over 1,5 meter afstand (aangegeven looppaden), hygiëne (verplicht gebruik contactloze desinfectiedispensers bij ingang) en bescherming (verplicht handschoenen dragen door leerlingen)

Bij dit type maatregelen is het aan de scholen / schoolbesturen om te doen wat in hun situatie nodig is. Eventueel kunnen formats, goede voorbeelden etc. gedeeld worden.

Vragen in verband met gezondheidsrisico's

- In hoeverre is er grond om af te wijken van de 1,5 meter bij kinderen?
- Zijn er daarbij verschillen tussen leeftijden?
- Hoe zit dat wat betreft contact tussen leraar en leerlingen?
- Zijn er (door RIVM) richtlijnen te formuleren ten aanzien van de afstand op het schoolplein, door de school en in de klas?
- Is er daarbij een verschil tussen leerlingen en leraren?
- Zijn er (door RIVM) richtlijnen te formuleren ten aanzien van de hygiëne en bescherming?
- Met welk pakket aan specifieke richtlijnen is het verantwoord om de scholen te heropenen?
- In hoeverre moet er rekening gehouden worden met de verkeerstroom die gepaard gaat met heropening?
- Is er daarbij een onderscheid te maken naar regio, leeftijd, sector?

NB. Op 8 april is met het RIVM gesproken over het concept van deze notitie. Hieruit bleek dat de denklijnen uit deze notitie in lijn zijn met het onderzoek dat zij doen en de adviezen die zij kunnen geven. Het RIVM gaat aan de slag met deze scenario's en vragen, zodat op basis van de antwoorden hierop een keuze voor (de verdere uitwerking) van een optie gemaakt kan worden.

d) Zijn er kwetsbare groepen of onderdelen van de sector waar specifieke mitigerende maatregelen of extra aandacht in de communicatie voor nodig zijn?

- Kwetsbare leerlingen
- Leerlingen met ouders in vitale beroepen
- Leerlingen die schoolexamens moeten doen
- Leerlingen die met overlijden in de familie te maken hebben gehad

e) Met welke partijen is er overleg nodig?

- RIVM
- PO Raad
- VO-raad
- Vertegenwoordigers leraren
- Vertegenwoordigers cluster 1 t/m 4
- IvHO
- DUO
- Ministerie van SZW
- Ministerie van EZK
- Slachtofferhulp / School en Veiligheid
- VNG
- Gemeenten ivm mogelijk moeten doorgaan van 24/7 noodopvang:
 - Locaties nodig
 - personeel nodig
 - financiering nodig

Afstemming met deze partijen is bij alle varianten van heropening nodig. De VO-raad heeft al input geleverd t.b.v. deze nota, en is daarom in de tekst al genoemd.

f) Aandachtspunten in communicatie

Afhankelijk van het gekozen scenario is er een aantal belangrijke aandachtspunten voor de communicatie:

- Veiligheid: uitkomsten van RIVM-onderzoek(en) of uitspraak van RIVM op dit vlak en wat doet dat in relatie daarmee voor eventuele maatschappelijke onrust? Er is een 'witte jas' vanuit OMT of RIVM nodig om ouders en leraren gerust te stellen dat het veilig is om weer naar school te gaan.
- Eenduidigheid, uitvoerbaarheid en duidelijkheid: des te meer uitzonderingen, des te moeilijker de communicatie.
- Fasering: bij keuze voor fasering van leerlingen; reden voor keuze duidelijk communiceren. Waarom mag het ene kind wel naar school en het andere niet?
- Rust: wat is de periode van de nieuwe maatregelen (t/m zomervakantie?) zodat er rust ontstaat voor ouders en scholen.

Bijlage 7

Maatregelen buurlanden en overige EU-lidstaten – heroverweging maatregelen rond sluiten van scholen en universiteiten

Stand van zaken 9 april 2020, 12:00 uur

Eerder ontving u een overzicht van de maatregelen die de EU-lidstaten en specifiek de buurlanden hebben genomen rond het sluiten van scholen en universiteiten en welke volgende stappen er op dat vlak zijn voorzien de komende tijd. Onderstaand vindt u een update van deze informatie,

Dit is op basis van zowel formele informatie als informatie van informele contacten. Specifiek is gekeken naar de volgende vragen:

1. In hoeverre zijn scholen en universiteiten gesloten (volledig/gedeeltelijk/is er verschil in sectoren?) en met welke argumentatie? Tot welke datum zijn scholen en universiteiten gesloten? En waarom is voor die datum gekozen?
2. Is er een vastgesteld moment waarop een heroverweging van de huidige maatregel rond scholen/universiteiten zal plaatsvinden? En op basis waarvan (rapport? Cijfers? Maatschappelijke invloeden?) zal de heroverweging plaatsvinden?
3. Welke signalen zijn er al voor het nemen van volgende stappen? Bv huidige maatregelen verlengen, opschorten of uitbreiden.

Duitsland

1. Alle kinderdagverblijven/scholen/hogescholen/universiteiten in heel Duitsland zijn in ieder geval gesloten tot na de paasvakantie. De reden voor de schoolsluitingen is verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Deze datum is uit praktische oogpunt gekozen (tijdens de paasvakantie zijn de scholen toch al gesloten) en omdat deze periode lang genoeg is om de eventuele effecten van de maatregelen te zien. De einddatum van de paasvakantie/de schoolsluiting verschilt per deelstaat:
 - Beieren: tot 19 april
 - Baden-Württemberg: tot 19 april
 - Berlijn: tot 17 april
 - Brandenburg: tot 17 april
 - Bremen: tot 14 april
 - Hamburg: tot 19 april
 - Hessen: tot 19 april
 - Mecklenburg-Voorpommeren: tot 19 april
 - Nedersaksen: tot 19 april. Eindexamenkandidaten havo/vwo tot 15 april
 - Noordrijn-Westfalen: tot 19 april
 - Rijnland-Palts: tot 19 april
 - Saarland: tot 26 april
 - Saksen: tot 19 april
 - Saksen-Anhalt: tot 19 april (de paasvakantie eindigt een week eerder)
 - Sleeswijk-Holstein: tot 19 april
 - Thüringen: tot 19 april
2. Na Pasen is een overleg tussen bondskanselier Merkel en de minister-presidenten van de Länder gepland, waarbij een besluit over eventuele verlengingen van de maatregelen genomen zal worden. In voorbereiding daarop vindt op 9 april een teleconferentie tussen de onderwijsministers van de Länder plaats. De Länder zijn verantwoordelijk voor het onderwijs en nemen dit besluit, maar hebben dus wel nauw contact hierover met de Bund. De aanbevelingen van het Robert-Koch-Instituut (Duitse RIVM) van 14 april zullen een grote rol spelen in het besluit over het wel of niet verlengen van de maatregelen.
3. Het lijkt zeer waarschijnlijk dat de schoolsluitingen verlengd zullen worden. Voor het heropenen van scholen gaan diverse scenario's rond. Het lesgeven in 'ploegen' is één daarvan, bijvoorbeeld door aanvankelijk alleen de eindexamenleerlingen weer les op school te geven of klassen om de dag naar school te laten komen. Ook wordt genoemd basisschoolleerlingen (vanaf groep 4) weer naar school te laten gaan, omdat zij minder digitale vaardigheden hebben en dus minder goed thuis lessen kunnen volgen. Het inkorten of zelfs afgelasten van de zomervakantie wordt ook genoemd.

België

1. Op dit moment zitten we in de twee weken durende paasvakantie (t/m 19 april). Ook tijdens de paasvakantie wordt opvang voorzien voor kinderen van ouders uit cruciale sectoren en kinderen in een kwetsbare thuissituatie. Crèches zijn in België tot nog toe gewoon opengebleven.
De universiteiten hebben beslist om tot het einde van het academiejaar alleen nog digitaal les te geven. Ook relevant voor Nederlandse studenten: de toelatingsexamens arts en tandarts gaan voorlopig door zoals gepland.
2. Uiterlijk 19 april wordt een nieuw besluit genomen over de maatregelen. Dit is de laatste dag van de paasvakantie. Beslissing hangt af van de wetenschappelijke adviezen hierover. Er is een nieuwe commissie opgericht, de GEES. Dit is een groep experts die zich bezighoudt met verschillende scenario's voor de exit-strategie. Aan het hoofd staat virologe Erika Vlieghe. Niet iedereen is blij met de samenstelling van de GEES. Zo zou de pedagogische en sociale kant niet of onvoldoende vertegenwoordigd zijn en er teveel nadruk zijn op enkel de volksgezondheid en de economie.
3. Reeds bij de vorige verlenging van de maatregelen werd aangegeven dat een verlenging tot (in elk geval) 3 mei zeer waarschijnlijk is. De boodschap in de pers vanuit zowel de GEES als de politiek is in elk geval dat de maatregelen niet te snel mogen worden afgebouwd en dat dit gradueel zal moeten gebeuren. Minister van Onderwijs Ben Weyts sorteert al voor op een verlenging en heeft aangegeven dat bij een verlenging na de paasvakantie ook gestart zal worden met het aanbieden van nieuwe leerstof (was tot nog toe verplicht enkel herhaling).

Frankrijk

1. Tot 15 april zijn scholen en universiteiten gesloten. Er wordt – centraal gestuurd vanuit de overheid - afstandsonderwijs aangeboden en opvang wordt voorzien op school voor kinderen van gezondheidswerkers.
2. Beslissingen worden steeds genomen op basis van wetenschappelijke adviezen van een speciaal hiertoe opgerichte wetenschappelijke raad. Net zoals in overige landen, is een belangrijke graadmeter het aantal patiënten dat op IC ligt in verhouding tot de beschikbare IC-capaciteit.
3. Het Elysée heeft laten weten dat de maatregelen zeker zullen worden verlengd na 15 april. Maandag 13 april komt president Macron met nieuws over hoe nu verder. Vanuit de overheid wordt vooral gewaarschuwd om de navolging van de geldende maatregelen niet te laten verslappen; minister van binnenlandse zaken heeft opgeroepen tot strengere handhaving indien dit nodig blijkt.

VK

1. In het VK zijn scholen voor onbepaalde tijd gesloten, om de verspreiding van het virus te remmen. De regering bepaalt wanneer de scholen weer open gaan. Daarbij is het verloop van de infecties bepalend.
Voor kinderen van ouders in cruciale beroepen, voor kinderen in achterstandsgezinnen, of met fysieke en psychische beperkingen zijn als opvang deels scholen open gesteld. Geschat wordt dat het om maximaal zo'n 20% van het totale aantal leerplichtigen gaat. Er worden voedselbonnen uitgereikt aan (ouders van) kinderen die normaal op school in aanmerking komen voor 'free schoolmeals' en nu geen toegang hebben tot opvang. Op de meeste privéscholen wordt ervan uitgegaan dat vóór de zomervakantie geen onderwijs meer gegeven wordt.
Universiteiten zijn niet door de overheid gesloten. Maar de maatregelen om verspreiding van het virus te remmen (niet reizen, niet in groepen bijeen komen etc.) leiden er in de praktijk toe dat Britse universiteiten gesloten zijn. Het onderwijs wordt veelal 'on-line' aangeboden en examens worden 'on-line' afgenomen. Veel universiteiten realiseren zich dat studenten onder de huidige omstandigheden niet dezelfde prestaties kunnen leveren. Zij stellen daarom dat de nu behaalde cijfers nooit lager zullen zijn dan de eerder behaalde resultaten. Studenten maken zich zorgen om het 'verloren' deel van het studiejaar en ook om het 'verloren' deel van het collegegeld en van huur van studentenaccommodatie.
Universiteiten maken zich zorgen over de verwachte inkomstenderving door lagere aantallen internationale inschrijvingen voor de komende jaren.
2. Heroverweging komt pas aan de orde als er een langere tijd een significante daling van het aantal infecties is. Vanuit de samenleving neemt de druk om (gefaseerd) scholen te heropenen toe. Het Britse parlement stelt een onderzoek in naar de gevolgen van de schoolsluiting op het 'leren' van kinderen.

3. Er zijn nog geen signalen rond volgende stappen. Het is onwaarschijnlijk dat ten aanzien van scholen nog een strenger regime wordt ingevoerd. De verwachting is dat het huidige regime over enkele weken (begin mei) geleidelijk minder streng wordt. Formeel wordt dat overigens nergens uitgesproken, omdat de besmettingspiek waarschijnlijk nog moet komen. Wetenschappelijk advies ten aanzien van de verspreiding van het virus en druk vanuit de samenleving over de economische gevolgen zullen bepalend zijn. Universiteiten passen zich aan aan de algemene regels die de overheid stelt ten aanzien van 'social distancing'. Wanneer de maatregelen geleidelijk verlicht worden, zal een deel van de zomer misschien gebruikt worden om de verloren leertijd in te halen.

Overige EU-landen

Zweden:

1. Basisscholen en vve-instellingen zijn nog open. Scholen in VO, beroepsonderwijs, volwassenenonderwijs en HO-instellingen zijn inmiddels gesloten (eerder was alleen advies om te sluiten) en overgeschakeld op afstandsonderwijs, op advies van het Public Health Agency. Bevoegdheid voor (sluiten van) scholen ligt bij de onderwijsaanbieder (gemeente of onafhankelijk); zij volgen de adviezen van het Public Health Agency en artsen. Wel heeft de centrale overheid op 13 maart een 'regulatory framework' vastgesteld voor schoolsluitingen, waardoor uitzonderingen op reguliere regels voor onderwijsaanbod mogelijk zijn; dit kader is geldig van 16 maart 2020 tot 30 juni 2020. Reden om basisscholen vooralsnog open te houden: verondersteld wordt dat sluiting niet tot (sterke) vermindering van verspreiding van het virus zou leiden, terwijl de disruptie groot zou zijn. Ook open om vitale sectoren als gezondheidszorg zoveel mogelijk overeind te houden. VO-instellingen en HO-instellingen wel sluiten omdat daar minder supervisie nodig is en er meer gereisd wordt. Er wordt momenteel wel bekeken of niet alle scholen voor leerplichtonderwijs en vve-instellingen dicht moeten; de bevoegdheid hiertoe is inmiddels door het parlement bij de regering belegd (dus centraal).
2. Public Health Agency en artsen hebben een grote rol in de heroverweging van de maatregelen; de overheid handelt op basis van hun aanbevelingen. Geen specifiek moment van heroverweging; er is een permanente analyse van de situatie.
3. Zweden staat in de gekozen strategie (om in elk geval basisscholen open te houden) momenteel redelijk geïsoleerd in de EU; veel debat, maar nog steeds van kracht.

Denemarken:

1. Scholen en HO-instellingen zijn gesloten. Alleen staf in vitale functies zijn aanwezig op onderwijsinstellingen. Alle scholen en universiteiten doen aan afstandsleren. Als de prognoses voor beheersing van het virus blijven zoals die op dit moment zijn, zullen de scholen na Pasen, vanaf 15 april, **gefaseerd weer opengaan**. Dit geldt voor leerlingen tot de vijfde klas (leerlingen tot ongeveer 12 jaar) van het PO en de onderbouw VO. Dit onder voorwaarde dat de scholen een veilige leeromgeving kunnen garanderen. De scholen zouden normaal gesproken na Pasen opengaan op 14 april. De **gefaseerde opening** zal ook gelden voor leerlingen in de laatste klas van de bovenbouw in het VO, dus eindexamenleerlingen. Hun examens zullen in principe doorgaan, maar het aantal examens zal wel worden verminderd (ongeveer de helft van het reguliere aantal examensessies). Afsluitende toetsen in het PO en onderbouw VO gaan niet door; daar gelden de cijfers van eerdere toetsen.
2. besluit rond gefaseerde opening vanaf 15 hangt af van de ontwikkelingen rond Pasen. Prognoses zijn nu goed (verdere besmetting door één besmet persoon ligt nu gemiddeld onder 1). Als die prognose zo blijft, wordt besluit van gefaseerde opening definitief. De reden om – naast eindexamenleerlingen – vooral de jongste kinderen als eerste te laten starten, is tweeledig:
 - Jongere kinderen lijken niet zo snel te worden geïnfecteerd: weinig geïnfecteerden in die leeftijdscategorie.
 - Ouders moeten goede werkomstandigheden hebben om thuis te kunnen werken. Oudere kinderen kunnen gemakkelijker zelf thuis leren.
3. Definitief besluit afhankelijk van ontwikkelingen in paasweekend.

Finland:

1. Sluiting van scholen, hogescholen en universiteiten is verlengd tot 15 mei (was 13 april). Er worden voorbereidingen getroffen om de maatregelen voor het onderwijs te verlengen